

PREKOGRANIČNI IZBORNI MONITORING
MEDIJA

SRBIJA - CRNA GORA
TOKOM PREDSEDNIČKIH I
PARLAMENTARNIH IZBORA U
CRNOJ GORI

Ovaj izvještaj pripremljen je uz podršku projekta koji Biro za društvena istraživanja sprovodi sa NVO MANS, a finansiran je od strane Nacionalnog fonda za demokratiju (NED).

Stavovi iznešeni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove donatora i isključiva su odgovornost autora.

SADRŽAJ

PREKOGRANIČNA SARADNJA I OBAVEZE U OBLASTI AUDIO-VIZUELNIH MEDIJSKIH USLUGA	3
Princip “zemlja porekla”	4
<i>Kako se utvrđuje koja zemlja ima nadležnost nad određenim emiterom?</i>	<i>4</i>
<i>Za kontrolu elektronskih medija u Srbiji i Crnoj Gori nadležni su REM i AEM</i>	<i>6</i>
<i>Šta kada mediji koji reemituju program krše zakone?</i>	<i>7</i>
<i>Sankcije prema emiterima iz drugih zemalja predviđene zakonima u Crnoj Gori i Srbiji</i>	<i>8</i>
<i>Primeri ograničenje reemitovanja TV programa između Srbije i Crne Gore</i>	<i>10</i>
IZVEŠTAVANJE PRUŽALAVACA MEDIJSKIH USLUGA (PMU) U NADLEŽNOSTI REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE (REM) IZ SRBIJE TOKOM KAMPANJE ZA PREDSEDNIČKE IZBORE U CRNOJ GORI 2023. GODINE	12
<i>Kvantitativna analiza</i>	<i>14</i>
<i>Kvalitativna analiza</i>	<i>27</i>
IZVEŠTAVANJE PRUŽALAVACA MEDIJSKIH USLUGA (PMU) U NADLEŽNOSTI REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE (REM) IZ SRBIJE TOKOM KAMPANJE ZA PARLAMENTARNE IZBORE U CRNOJ GORI 2023. GODINE	30
<i>Kvalitativna analiza</i>	<i>39</i>
POSTUPANJE REGULATORNIH TELA U SRBIJI I CRNOJ GORI TOKOM IZBORNE KAMPANJE ZA PREDSEDNIČKE I PARLAMENTARNE IZBORE	41
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	45

PREKOGRANIČNA SARADNJA I OBAVEZE U OBLASTI AUDIO-VIZUELNIH MEDIJSKIH USLUGA

Sve zemlje Zapadnog Balkana, kao i ostale zemlje regiona, su potpisnice Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji (EKPT) Saveta Evrope, koja reguliše prekogranični prenos i reemitovanje televizijskog programa. Ovu konvenciju su ratifikovale 34 zemlje¹, dok je 7 zemalja potpisalo ali nije i ratifikovalo dokument.

Zemlje potpisnice su se obavezale da će na svojoj teritoriji obezbediti slobodu izražavanja i informisanja, kao i slobodu prijema i reemitovanja programskih usluga u skladu sa članom 4 Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji (EKPT), koji je utemeljen u članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

EKPT definiše obaveze zemalja, nacionalnih regulatornih tela i emitera, mehanizme koji treba da obezbede saradnju zemalja potpisnica u primeni konvencije, kao i proceduru u slučajevima kršenja odredaba konvencije.

Zemlje, potpisnice EKPT-a, u koje spadaju i zemlje regiona, su dužne da obezbede da svi emiteri koji su pod njihovom nadležnošću poštuju odredbe konvencije, što znači i da reaguju u slučajevima kada se konvencija krši.

Osim što su potpisnice Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji (EKPT), zemlje Zapadnog Balkana, kao zemlje kandidati za članstvo u EU ili zemlje potencijalni kandidati, imaju obavezu da u svoje medijsko zakonodavstvo unesu rešenja iz evropske regulative, konkretno iz Direktive EU o Audio-vizuelnim medijskim uslugama (AVMS) koja je doneta 2010. godine, a unapređena 2018. Direktiva AVMS reguliše i pitanja kojima se bavi EKPT, s tim što se njima bavi detaljnije i što, za razliku od EKPT, pokriva celokupnu oblast audio-vizuelnog sektora (TV, radio, audio-vizuelne usluge na zahtev, kao i onlajn platforme za deljenje videa²), a ne samo televizijske programe.

I Savet Evrope³⁴, i EK, u svojim preporukama i dokumentima ističu da je ključno

1 Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji stupila je na snagu u Crnoj Gori 1. juna 2008, a u Srbiji 1.1.2010.

2 Platforme za deljenje videa (video-sharing platforms) su onlajn platforme na koje korisnici mogu da postavljaju svoje video klipove i da ih dele. U platforme za deljenje videa spadaju i internet sajtovi društvenih mreža.

3 Savet Evrope, Recommendation Rec(2000)23 of the Committee of Ministers to member states on the independence and functions of regulatory authorities for the broadcasting sector, <https://rm.coe.int/16804e0322>

verzija na srpskom: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/download/se_preporuka_r_2000_23.pdf

4 Savet Evrope, Media Regulatory Authorities, 2017, <https://rm.coe.int/leaflet-regulatory-authorities-en/168079cede>

da zemlje potpisnice obezbede kako adekvatan regulatorni okvir kojim će se garantovati postojanje širokog spektra nezavisnih i samostalnih audio-vizuelnih medija, tako i nezavisno nacionalno regulatorno koje će, u isto vreme štiti slobodu izražavanja i obezbediti balans između ove slobode i drugih legitimnih prava i interesa.

Na evropskom tlu, saradnja i komunikacija nacionalnih regulatornih tela se odvijaju u okviru međunarodnih mreža EPRA i ERGA. Evropska platforma regulatornih tela (EPRA) je najstarija i najveća mreža regulatora elektronskih medija, osnovana je 1995. i okuplja 55 regulatornih tela iz 47 zemalja (između ostalog i 27 zemalja EU, zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU). U radu Evropske regulatorne grupe za audio-vizuelne medijske usluge (ERGA) učestvuju nacionalna regulatorna tela za audio-vizuelne medijske usluge iz zemalja EU, a cilj ove mreže je poštovanje i unapređenje odredbi Direktive AVMS. Evropskim zakonom o slobodi medija (European Media Freedom Act) koji je predstavljen 16. septembra 2022, predviđa se formiranje novog Evropskog odbora za medijske usluge (European Board for Media Services (EBMS)), koji bi trebalo da zameni mrežu ERGA.

Princip “zemlja porekla”

Kako se utvrđuje koja zemlja ima nadležnost nad određenim emiterom?

Evropska medijska regulativa je utemeljena u principu “zemlja porekla” – što znači da je samo jedna zemlja nadležna za kontrolu rada određenog pružaoca medijskih usluga. Nadležnost ima zemlja u kojoj je elektronski medij osnovan ili u kojoj koristi zemaljsku satelitsku predajnu stanicu ili satelitske kapacitete, a ne u kojoj prikazuje svoje programe ili nudi svoje usluge. Ovakav regulatorni princip je zastupljen i u Evropskoj konvenciji o prekograničnoj televiziji (EKPT) i u EU Direktivi AVMS.

Po Direktivi AVMS, ovaj princip se odnosi kako na medijske sadržaje koji se prikazuju putem tradicionalnih medija kao što su radio i televizija, tako i na medijske usluge na zahtev ili na onlajn platforme za deljenje videa. Vlasti svake zemlje koja je članica Saveta Evrope ili EU su dužne da obezbede da svi audiovizuelni medijski sadržaji i usluge koje pružaju elektronski mediji osnovani u toj zemlji budu u saglasnosti sa nacionalnim zakonima koji su usklađeni sa odredbama Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji ⁵ ili sa EU Direktivom o AVMS.

5 Član 5/2 Evropske Konvencije o prekograničnoj televiziji glasi: “Za potrebe ove konvencije, radiodifuzna organizacija pod jurisdikcijom države ugovornice je: - radiodifuzna organizacija za koju se smatra da je osnovana u toj državi ugovornici prema stavu 3; - radiodifuzna organizacija na koju se odnosi stav 4”. Ceo tekst konvencije prevedene na srpski jezik dostupan na: https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_potvrđivanju_evropske_konvencije_o_prekogranicnoj_televiziji.pdf

I Srbija i Crna Gora, kao zemlje kandidati za članstvo u EU i kao članice Saveta Evrope, su odredbe svojih zakona o elektronskim medijima koncipirali u skladu sa rešenjem koje se nalazi u Evropskoj konvenciji o prekograničnoj televiziji (EKPT) Saveta Evrope i u Direktivi EU o Audio-vizuelnim medijskim uslugama (AVMS Direktiva).

Po uzoru na EKPT i AVMSD, u članu 45 Zakona o elektronskim medijima (ZEM) Republike Srbije ⁶ i u članu 4 Zakona o elektronskim medijima Republike Crne Gore ⁷

6 Član 45 - Pružalac medijske usluge u nadležnosti Republike Srbije, dužan je da se pridržava pravila koja se primenjuju na audio-vizuelne medijske usluge u Republici Srbiji. Pružalac medijske usluge u nadležnosti je Republike Srbije ako:

- 1) je osnovan na njenoj teritoriji;
- 2) nije osnovan na njenoj teritoriji ali:
 - (1) koristi zemaljsku satelitsku predajnu stanicu koja je smeštena u Republici Srbiji,
 - (2) koristi satelitske kapacitete koji pripadaju Republici Srbiji.

Smatraće se da je pružalac medijske usluge osnovan u Republici Srbiji ako:

- 1) ima sedište u Republici Srbiji i u njoj se donose uredničke odluke o medijskim uslugama;
- 2) ima sedište u Republici Srbiji, a uredničke odluke o medijskim uslugama donosi u drugoj državi članici Evropske unije, pod uslovom da u Republici Srbiji radi značajan broj lica, angažovanih po osnovu ugovora o radu ili na drugi način, uključenih u obavljanje aktivnosti u vezi sa medijskim uslugama;
- 3) ima sedište u Republici Srbiji, a značajan broj lica angažovanih po osnovu ugovora o radu ili na drugi način uključenih u obavljanje aktivnosti u vezi sa medijskim uslugama, radi u Republici Srbiji i drugoj državi članici Evropske unije;
- 4) je prvobitno započeo svoju delatnost, u skladu sa zakonom, u Republici Srbiji, pod uslovom da održava stabilnu i efektivnu vezu sa srpskom privredom, a da značajan broj lica, angažovanih po osnovu ugovora o radu ili na drugi način uključenih u obavljanje aktivnosti u vezi sa medijskim uslugama, ne radi u jednoj od država članica Evropske unije;
- 5) ima svoje sedište u Republici Srbiji, a odluke o medijskim uslugama se donose u državi koja nije članica Evropske unije, ili obrnuto, pod uslovom da je značajni broj lica, angažovanih po osnovu ugovora o radu ili na drugi način uključen u obavljanje aktivnosti u vezi sa medijskim uslugama, radi u Republici Srbiji.

Ako se prema st. 2. i 3. ovog člana ne može utvrditi da li je pružalac medijske usluge u nadležnosti Republike Srbije ili druge države članice Evropske unije, pružalac medijske usluge je u nadležnosti one države članice u kojoj je osnovan u smislu značenja čl. 56-58. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Srbije i Evropskih zajednica i njihovih država članica.

7 Član 4

- (1) Pružalac AVM usluge je fizičko ili pravno lice koje je osnovano u Crnoj Gori i obavlja djelatnost pružanja AVM usluga u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonima koji uređuju oblast medija i elektronskih komunikacija.
- (2) Smatra se da je pružalac AVM usluge osnovan u Crnoj Gori, ako:
 - 1) ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori i uređivačke odluke donosi u Crnoj Gori;
 - 2) ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori, a uređivačke odluke se donose u drugoj državi, pod uslovom da je u Crnoj Gori značajan broj zaposlenih uključen u pružanje AVM usluga;
 - 3) ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori, uređivačke odluke se donose u državi članici Evropske Unije, a značajan broj zaposlenih uključen u pružanje AVM usluge je zaposlen i u Crnoj Gori i državi članici Evropske Unije;
 - 4) ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori, uređivačke odluke se donose u državi članici Evropske Unije, a značajan broj zaposlenih uključen u pružanje AVM usluge nije zaposlen u Crnoj Gori ili državi članici Evropske Unije, ali je u Crnoj Gori započeo sa emitovanjem AVM

se precizira u kojim slučajevima ove države imaju nadležnost nad nekim elektronskim medijem.

Najkraće rečeno, države imaju nadležnost nad elektronskim medijima koji su osnovani na njenoj teritoriji ili koriste zemaljsku satelitsku predajnu stanicu koja je smeštena na njenoj teritoriji ili njene satelitske kapacitete.

Za kontrolu elektronskih medija u Srbiji i Crnoj Gori nadležni su REM i AEM

Kontrolu rada elektronskih medija koji su pod ingerencijom određene države sprovode nacionalna regulatorna tela tj. agencije.

Zakon u Srbiji propisuje da je za kontrolu elektronskih medija nadležno Regulatorno telo za elektronske medije (REM), dok je u Crnoj Gori za taj posao odgovorna Agencija za elektronske medije (AEM). Zakon o elektronskim medijima (ZEM) Republike Srbije u članu 22 (stavovi 8,9,10,11), propisuje da REM: “kontrolira rad pružalaca medijskih usluga i stara se o doslednoj primeni odredaba ovog zakona; izriče mere pružaocima medijskih usluga u skladu sa ovim zakonom; odlučuje o prijavama u vezi sa programskim delovanjem pružalaca medijskih usluga”. Takođe, u članu 24 ZEM-a se precizira da je REM dužan da: “se posebno stara o tome da pružaoci medijskih usluga poštuju obaveze koje se odnose na programske sadržaje predviđene ovim zakonom i uslove pod kojima im je dozvola izdata, što se posebno odnosi na vrstu i karakter programa”, kao i da REM “pred nadležnim sudom ili drugim državnim organom pokreće postupak protiv pružaoca medijske usluge ili odgovornog lica, ako njegovo činj enje ili nečinjenje ima obeležja dela kažnjivog prema zakonu”.

Zakon o elektronskim medijima Crne Gore u članu 138 propisuje da nadzor nad sprovođenjem zakona “vrši Agencija za elektronske medije preko ovlašćenog službenog lica, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor”, kao i da “Agencija posebno vrši nadzor nad izvršenjem obaveza pružaoca AVM (audiovizuelnih medijskih) usluga da u svemu poštuju uslove iz izdatog odobrenja”.

usluge pod uslovom da održava stabilnu i efikasnu vezu s crnogorskom privredom.

(3) Odredbe ovog zakona primenjuju se i na pružaoca AVM usluga osnovanog u drugoj državi ako koristi zemaljsku satelitsku predajnu stanicu koja je smeštena na teritoriji Crne Gore i/ili koristi satelitske kapacitete koji pripadaju Crnoj Gori.

(4) Ako se u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana ne može utvrditi da li je pružalac AVM usluge u nadležnosti Crne Gore ili države članice Evropske Unije, pružalac AVM usluge je u nadležnosti države članice u kojoj je osnovan u smislu čl. 52 do 58 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Crne Gore i Evropske Unije i njenih država članica.

U slučaju kršenja zakona, dužnost regulatornih tela je da elektronskim medijima koji su osnovani na teritoriji te zemlje (ili koriste zemaljsku satelitsku predajnu stanicu koja je smeštena na njenoj teritoriji ili njene satelitske kapacitete), izreknu adekvatne sankcije, u skladu sa važećom regulativom.

Šta kada mediji koji reemituju program krše zakone?

Međutim, kakva je procedura u slučaju kada zemlja u kojoj se program emituje nema nadležnost nad pružaocem medijskih usluga koji krši zakon, tj. kada je medij koji krši zakon osnovan u nekoj drugoj zemlji?

U slučajevima kršenja odredbi Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, potpisnice konvencije su dužne da postupaju u skladu sa članovima 24 - 26 ovog dokumenta.⁸

Prvi korak je stupanje u kontakt sa odgovornom stranom i pokušaj da se spor reši u prijateljskom tonu. Ukoliko je prekršaj "ozbiljan i pokreće važna javna pitanja" a tiče se članova 7, 12, 13, 14 i 15 Konvencije, tj. uključuje govor mržnje, pornografiju, podstiče nasilje i rasnu netrpeljivost, ili negativno utiče na razvoj dece i mladih, i nastavlja se i nakon dve nedelje, zemlja u kojoj se sporni program prikazuje ima pravo da privremeno obustavi reemitovanje tog programa. U svim ostalim slučajevima, zemlja u kojoj se program reemituje može da privremeno obustavi njegovo prikazivanje osam meseci nakon prve komunikacije sa zemljom koja je nadležna za konkretnog pružaoca medijske usluge, ukoliko taj medij nastavlja sa kršenjem odredbi Konvencije.

U slučaju kada je program nekog elektronskog medija prvenstveno usmeren na zemlju koja nema nadležnost nad tim emiterom, tj. u slučajevima kada se emiter registruje u drugoj zemlji koja ima blažu regulativu kako bi izbegao poštovanje odredbi Konvencije, smatra se da je došlo do "zloupotrebe prava"⁹.

U tom slučaju, ukoliko se spor ne reši u prijateljskom duhu u roku od tri meseca, zemlja u kojoj se prikazuje program može da se obrati Stalnom komitetu Saveta Evrope koji razmatra slučaj. Ukoliko Stalni komitet¹⁰ zaključi da je došlo do zloupotrebe prava, država koja ima jurisdikciju nad emiterom dužna je da preduzme mere kojima

8 Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji, https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_potvrđivanju_evropske_konvencije_o_prekograničnoj_televiziji.pdf

9 Član 25, Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji, https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_potvrđivanju_evropske_konvencije_o_prekograničnoj_televiziji.pdf

10 Treba imati u vidu da se Stalni komitet nije sastajao od 2010. godine. Jedan od razloga za to je verovatno što zemlje članice EU, u slučaju spora, koriste mehanizam unutar EU i obraćaju se Evropskoj komisiji.

će se ta zloupotreba prava otkloniti.

Ukoliko država nadležna za emitera koji krši konvenciju ne preduzme korake u roku od šest meseci, druga država u kojoj se sporni program emituje može da pokrene arbitražni postupak, u skladu sa članom 26 / 2 Konvencije.

Sličnu proceduru za rešavanje sporova na nivou EU predviđa i EU Direktiva o AVMS, s tim što se sporovi na razrešenje upućuju Evropskoj komisiji, koja u ovim postupcima konsultuje i Evropsku Regulatornu grupu za audiovizuelne medijske usluge (ERGA).

Da bi komunikacija bila jednostavna i eventualni sporovi se brzo i efikasno razrešavali, zemlje članice EU su obavezne da objave listu svih pružalaca medijskih usluga koji su pod njihovom jurisdikcijom, i da navedu kriterijum na osnovu koga imaju nadležnost nad njima.

Države su dužne da listu medija za koje su nadležne dostave Evropskoj Komisiji, kao i da je redovno ažuriraju ¹¹. Ukoliko zemlje članice nisu saglasne oko toga pod čijom nadležnošću je određeni pružalac medijske usluge, one o tome moraju obavestiti Evropsku komisiju.

Zemlja članica EU ima pravo da ograniči emitovanje programa audiovizuelnoj medijskoj kompaniji iz druge zemlje ukoliko ona u svojim programima ozbiljno krši pravila koja se tiču zabrane širenja mržnje i zaštite maloletnika, ali tek posle određene procedure koja je opisana u članovima 3 i 4 Direktive AVMS. ¹²

Sankcije prema emiterima iz drugih zemalja predviđene zakonima u Crnoj Gori i Srbiji

Po modelu EKPT i AVMSD, i zakoni Srbije i Crne Gore uređuju postupak reemitovanja medijskih usluga iz drugih država. U obe zemlje se garantuje sloboda prijema i reemitovanja medijskih usluga iz drugih država, osim ako u tim programima dođe do teškog kršenja domaćih zakonskih odredbi i međunarodne regulative, te se npr. plasira govor mržnje, vređa ljudsko dostojanstvo, ako se nanosi šteta deci i maloletnicima, ugrožava javni poredak, javna bezbednost, nacionalna bezbednost itd. Kako se postupa u ovakvim slučajevima precizirano je u članu 46 ZEM-a u Srbiji ¹³ i

11 Direktiva AVMS, član 2 / 5b. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>

12 Direktiva AVMS, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>

13 Zakon o elektronskim medijima Srbije, Sloboda prijema i reemitovanja, Član 46: Garantuje se sloboda prijema i reemitovanja medijskih usluga iz drugih država, koja je u Republici Srbiji zajemčena potvrđenim međunarodnim ugovorima. Regulator privremeno ograničava slobodu prijema i reemitovanja medijske usluge televizije iz stava 1. ovog člana u slučaju očiglednog, ozbiljnog i teškog kršenja odredbi člana 68. stav

članu 6 ZEM-a u Crnoj Gori¹⁴. Odvojene procedure su predviđene za tradicionalne

1. ovog zakona, kao i u slučaju podsticanja na mržnju zasnovanu na rasi, polu, verskoj ili nacionalnoj pripadnosti, ponovljenog najmanje dva puta u prethodnih 12 meseci, po pisanom obaveštenju pružaoca usluge, njegove matične države i drugog nadležnog tela, ako je tako predviđeno međunarodnim ugovorom, te ako do rešenja u konsultacijama sa matičnom državom, odnosno drugim nadležnim telom, ne dođe ni u naknadnom roku od 15 dana od obaveštenja, a kršenje navedenih odredbi ovog zakona se nastavi.

Protiv pružaoca medijske usluge, koji je u nadležnosti Republike Srbije, za kršenje odredaba iz stava 2. ovog člana može se voditi i sudski postupak.

Regulator privremeno ograničava slobodu prijema i reemitovanja audio-vizuelne medijske usluge na zahtev iz stava 1. ovog člana u slučaju da je to neophodno radi očuvanja javnog poretka, a posebno radi sprečavanja izvršenja, istrage, otkrivanja i gonjenja učinioca krivičnog dela, zaštite maloletnih lica, radi sprečavanja podsticanja mržnje zasnovane na rasi, polu, verskoj ili nacionalnoj pripadnosti i povreda ljudskog dostojanstva, iz razloga zaštite javnog zdravlja, razloga javne bezbednosti, nacionalne bezbednosti i odbrane, zaštite potrošača, uključujući i investitore, u slučaju ozbiljnog kršenja odnosno pretnje kršenjem navedenih interesa, i srazmerno interesima o kojima je u konkretnom slučaju reč.

Regulator će privremeno ograničiti slobodu prijema i reemitovanja audio-vizuelne medijske usluge na zahtev iz stava 1. ovog člana, pod uslovima iz stava 4. ovog člana, kad je prethodno od matične države zatražila preduzimanje odgovarajućih mera, pa ih ova nije preduzela, ili se te mere nisu pokazale dovoljnim, kao i ako je o nameri preduzimanja mera obavestila matičnu državu, odnosno drugo nadležno telo, ako je tako predviđeno međunarodnim ugovorom.

Regulator može odstupiti od uslova iz stava 4. ovog člana iz razloga hitnosti, u kom slučaju će matičnu državu, odnosno drugo nadležno telo, ako je tako predviđeno međunarodnim ugovorom, o preduzetim merama i razlozima hitnosti zbog kojih se nije postupilo na način predviđen stavom 4. ovog člana, obavestiti u najkraćem mogućem roku.

Regulator će bez odlaganja obustaviti primenu mera iz stava 1. ovog člana, ako nadležno telo predviđeno međunarodnim ugovorom utvrdi da mera nije bila određena u skladu sa odredbama međunarodnog ugovora, odnosno prava i principa na koje se međunarodni ugovor poziva.

14 Zakon o elektronskim medijima CG

<https://aemcg.org/wp-content/uploads/2017/12/Zakon-o-elektronskim-medijima-2.pdf>

Ograničenja prijema i reemitovanja AVM usluga, Član 6:

(1) Ograničenja iz člana 5 ovog zakona mogu se preduzeti u odnosu na televizijske programe i AVM usluge na zahtjev iz drugih država, pod uslovom da je:

1) za televizijski program:

- emiter u prethodnih 12 mjeseci emitovanjem televizijskog programa koji dolazi iz zemlje članice Evropske Unije najmanje dva puta otvoreno, ozbiljno ili teško prekršio odredbe člana 48 stav 2 i člana 55 st. 1 i 2 ovog zakona,

- Crna Gora pisanim putem obavijestila emitera i Evropsku komisiju o kršenju i ograničenjima koja namjerava da preduzme ukoliko dođe do ponovnog takvog kršenja,

- Crna Gora obavila konsultacije sa državom članicom u čijoj je nadležnosti emiter i Evropskom komisijom, koje ni nakon 15 dana od dana dostavljanja obavještenja iz stava 1 alineja 1 ovog člana nijesu dovele do sporazumnog rješavanja, a nastavljeno je sa emitovanjem takvog programa;

2) za AVM uslugu na zahtjev:

- pružanjem usluge ugrožen ili ozbiljno prijeti da će ugroziti sprječavanje, istraživanje, gonjenje i otkrivanje krivičnih djela, zaštitu maloljetnika, borbu protiv podsticanja na mržnju po osnovu rase, pola, vjeroispovijesti ili nacionalnosti, ugrožavanja dostojanstva ličnosti, zaštitu javnog zdravlja i javne bezbjednosti, očuvanje nacionalne bezbjednosti i odbrane ili zaštitu potrošača, uključujući investitore,

- Crna Gora, prije preduzimanja ograničenja slobode prijema i reemitovanja AVM usluge na zahtjev, zatražila od države članice u čijoj je nadležnosti pružalac AVM usluge da preduzme

medije (TV, radio) i za audio-vizuelne medijske usluge na zahtev.

ZEM Republike Srbije propisuje da se, u slučaju kada elektronski medij koji je pod jurisdikcijom druge države krši zakon, nadležni Regulator obraća toj državi tj. nadležnom telu te države. Ukoliko u roku od 15 dana od obaveštenja ne dođe do rešenja problema i kršenje zakona se nastavi, Regulator ima pravo da privremeno ograniči slobodu prijema i reemitovanje programa medija koji je počinio prekršaj. Kada je reč o programima na zahtev, Regulator ima pravo da privremeno ograniči slobodu prijema i reemitovanja programa ukoliko država od koje je zatražila da preduzme potrebne mere nije ništa po tom pitanju uradila, ili ukoliko se te mere nisu pokazale dovoljnim. (Za više detalja pogledati član 46 ZEM-a Republike Srbije).

Odredbe Zakona o elektronskim medijima Crne Gore su u većoj meri usaglašene sa EU Direktivom AVMS pa tako procedura za reagovanje, u slučaju kada elektronski medij pod jurisdikcijom druge države krši zakone Crne Gore i međunarodne propise, predviđa i komunikaciju sa Evropskom komisijom.

Crna Gora tada obaveštava Evropsku komisiju o čitavom slučaju, o sprovedenim konsultacijama sa drugom državom koja je nadležna za elektronski medij koji emituje sporne sadržaje, kao i o nameri da sprovede ograničenja tj. mere prema emiteru ukoliko ne prestane sa kršenjem propisa.

U zakonima obe zemlje, i Srbije i Crne Gore, predviđa se mogućnost ograničenja slobode prijema i reemitovanja audio-vizuelnih usluga na zahtev po hitnom postupku, o čemu se naknadno obaveštava matična država tj. nadležno telo, a u slučaju Crne Gore i Evropska komisija.

Primeri ograničenja reemitovanja TV programa između Srbije i Crne Gore

U periodu od 2020. do 2022. Savet AEM-a (SAEM) Crne Gore je u tri navrata ograničio reemitovanje programa televizija iz Srbije i to TV Happy i TV Pink M. Sva tri puta, svoju odluku je obrazložio kršenjem člana 7 Evropske konvencije o prekogranič-

mjere koje ta država članica nije preduzela ili su preduzete mjere bile neadekvatne,
- Crna Gora obavijestila Evropsku komisiju i državu članicu u čijoj je nadležnosti pružalac AVM usluge o namjeri da će da preduzme ograničenja.

(2) U **hitnim slučajevima, Crna Gora može, bez ispunjavanja uslova iz stava 1 tačka 2 al. 2 i 3 ovog člana, preduzeti mjere ograničenja slobode prijema i reemitovanja AVM usluga na zahtjev**, o čemu je dužna da obavijesti Evropsku komisiju i državu članicu u čijoj je nadležnosti pružalac AVM usluge na zahtjev, navodeći razloge hitnosti.

(3) Crna Gora će ukinuti mjere ograničenja iz st. 1 i 2 ovog člana ako Evropska komisija utvrdi da preduzete mjere nijesu u skladu sa pravnom tekovinom Evropske Unije.

noj saradnji, dok se u jednom slučaju pozvao i na član 6 EU Direktive AVMS.

U sva tri slučaja SAEM Crne Gore je doneo rešenje i detaljno obrazložio svoje odluke i postupak koje je vodio, a koji je uključivao i komunikaciju sa srpskim Regulatornim telom za elektronske medije (REM).

Prvo je u februaru 2020, na tri meseca, ograničio reemitovanje određenih emisija TV Happy i TV Pink M i to zbog promovisanja mržnje, netrpeljivosti i diskriminacije prema pripadnicima crnogorske nacionalnosti. Tom prilikom je zabranjeno reemitovanje emisija Dobro jutro Srbijo, Ćirilica i Posle ručka na televiziji Happy, kao i programa Novo jutro na televiziji Pink M. (Pogledati obrazloženje SAEM-a ¹⁵)

Zatim je u januaru 2022. zbog uvredljivih i diskriminatornih poruka prema pripadnicima crnogorske nacionalnosti SAEM Crne Gore ponovo doneo odluku o zabrani reemitovanja više emisija srpske televizije Happy na teritoriji Crne Gore. Ovaj put doneta je odluka da se na šest meseci zabrani reemitovanje programa Dobro jutro Srbijo, Vikend jutro, Ćirilica i Posle ručka. (Pogledati obrazloženje SAEM-a ¹⁶).

U septembru 2022. je na šest meseci ponovo zabranjen jutarnji program TV Pink M zbog neprimerenog izveštavanja o masovnom ubistvu na Cetinju 27. avgusta 2022. SAEM je saopštio da je takvim izveštavanjem o uzrocima tragedije u Cetinju prekršena Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji, tj. odredbe konvencije koje se odnose na obavezu poštovanja dostojanstva ljudskog bića i osnovnih prava drugih.

15 <https://aemcg.org/wp-content/uploads/2020/02/Rje%C5%A1enje-o-prekidu-reemitovanja-TV-Pink-M-Extra-TV.pdf>, <https://aemcg.org/wp-content/uploads/2020/02/Rje%C5%A1enje-o-prekidu-reemitovanja-TV-Happy-Extra-TV.pdf>

16 <https://aemcg.org/wp-content/uploads/2022/01/01-10-Rjesenje-SAEM-o-prekidu-reemitovanja-programskih-sadrzaja-TV-Happy-Mtel-mSAT-.pdf>

IZVEŠTAVANJE PRUŽALAVACA MEDIJSKIH USLUGA (PMU) U NADLEŽNOSTI REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE (REM) IZ SRBIJE TOKOM KAMPANJE ZA PREDSEDNIČKE IZBORE U CRNOJ GORI 2023. GODINE

Biro za društvena istraživanja - BIRODI je sproveo monitoring izveštavanja pružalaca medijskih usluga (PUM) u Srbiji o predsedničkim izborima u Crnoj Gori koji se održani 19. marta 2023. godine (prvi krug) i 2. aprila 2023. godine (drugi krug).

Pravni osnov za sprovođenje monitoring izveštavanja čini:

- Zakon o elektronskim medijima, član 24¹⁷
- Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o prekograničnoj saradnji¹⁸.

Pri izboru PMU-ova koji su uzeti u uzorak za monitoring izveštavanja rukovodili smo se činjenicom o uticaju koji PMU imaju na teritoriji Crne Gore emitovanjem i reemitovanjem programa. Prema raspoloživim podacima Agencije za elektronske medije Crne Gore, podaci iz marta 2022. godine¹⁹, na teritoriji Crne Gore:

- 77,1% domaćinstava se informiše preko kablovskih televizija
- 26,9% građana Crne Gore se informiše preko televizija iz regiona
- Kada su u pitanju PMU, a koji su pod nadležnosti REM-a preko TV Pink se informiše 8,4% građana Crne Gore, 8% kao izvor koristi TV Prva, 2,4% kao izvor koristi RTS, a 0,9% TV Happy.
- Jutarnji programi, PMU-ova koji su pod nadležnosti REM-a, bitni izvori za informisanje građana Crne Gore su (Pink – 6%, Prva – 2,6%; Happy – 0,9% i RTS – 0,8%)
- Među političkim emisijama 1% ispitanika je izjavilo da najčešće prati Ćirilicu (TV Happy).

17 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

18 http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/3060-15%20-lat.pdf

19 <https://aemcg.org/wp-content/uploads/2022/02/Istrazivanje-o-stavovima-i-percepciji-gradana-CG-o-televiziji-mart-2022.pdf>

Na osnovu predstavljenih podataka monitoringom izveštavanja o predsedničkim izborima u Crnoj Gori²⁰ obuhvaćeni su:

- RTS,
- Pink,
- Happy,
- Prva i
- B92.

Predmet monitoringa izveštavanja PUM su bili medijski prilozi i emisije u kojima su teme bile izbori za predsednika Crne Gore i/ili prisutni kandidat za predsednika Crne Gore. U kontekstu toga analizirani su:

- Vremenska zastupljenost aktera
- Ton izveštavanja medija o akterima
- Teme analiziranih priloga
- Argumentacija koju su akteri koristili u analiziranim priložima
- Diskurs postupanja aktera u analiziranim priložima

Kvantitativna analiza

Posmatrajući tematski okvir priloga na nivou oba kruga, učesnici u analiziranim emisijama su se najviše bavili temama: rezultati izbora, o izborima uopšteno, odnosom Crne Gore i Srbije, podnošenjem kandidatura, krizom demokratije u Crnoj Gori, odnosom Crne Gore i EU i antisrpskom agendom u Crnoj Gori.

Tabela 1. Tematska struktura analiziranih priloga

Tema	Broj spominjanja
Rezultati izbora	132
Izbori uopšteno	117
Odnosi Crne Gore sa Srbijom	75
Podnošenje kandidature	44
Kriza demokratije u Crnoj Gori	43
Odnos Crne Gore i EU	41
Antisrpska agenda u Crnoj Gori	39
Organizovani kriminal u Crnoj Gori	34
Ekonomija Crne Gore	22
Odnos Crne Gore i međunarodne zajednice	20
Status SPC u Crnoj Gori	20
Otvoreni Balkan	16
Odnos Crne Gore i Rusije	14
Pomirenje u Crnoj Gori	11
Pitanje Kosova	9
Raspuštanje Skupštine Crne Gore	8
Korupcija u Crnoj Gori	7
Najava debate predsedničkih kandidata	6
Postupanje Ustavnog suda Crne Gore	2
Prava žena i manjina u Crnoj Gori	2
Sloboda medija u Crnoj Gori	1

Pored tematske strukture, predmet monitoringa izveštavanja PMU tokom kampanje za predsedničke izbore u Crnoj Gori bila je analiza prisutnosti ključnih procesa za Crnu Goru kao državu.

Podaci iz Tabele 2. govore da su u analiziranim priložima u najvećoj meri bili diskutovani procesi pridruživanja Crne Gore EU, dalji proces demokratizacije uključujući i manjkavosti iz prošlosti pre svega u vreme vlasti Mila Đukanovića, zatim pitanje položaja Srba u Crnoj Gori iz vizure Srbije kao matice i status Srpske pravoslavne crkve.

Tabela 2. Analiza prisutnosti društveno-političkih procesa u analiziranim priložima

Procesi	Broj spominjanja
Pridruživanje Crne Gore EU	50
Demokratizacija Crne Gore	34
Položaj Srba u Crnoj Gori i položaj Srpske pravoslavne crkve	23
Regionalne integracije (Berlinski proces i Open Balkan)	17
Vladavina prava u Crnoj Gori	8
Učlanjenje u NATO	4
Ostvarivanje prava manjina u CG	1

Iz analitičko-medijske vizure bilo je bitno identifikovati koju su argumentaciju koristili akteri u monitorisanim priložima.

Nalazi iz Tabele 3 ukazuju da su glavnu reč imali: političari i kandidati na izborima, novinari sa svojim podacima, analitičari i stručnjaci koji iznose svoje stavove, kao i stavovi novinara. Stavovi građana i istraživanja javnog mnjenja su bila u "drugom" planu. Treba imati u vidu da kada se govori o analitičarima, da u Srbiji postoji grupa analitičara koja ima zadatak da promoviše politiku vlasti umesto vlasti.

Tabela 3. Argumentacija u analiziranim priložima

Vrsta argumentacije	Broj spominjanja
Stav političara/kandidata	126
Podaci preneti od strane novinara	124
Stav analitičara	118
Stav novinara	101
Stav stručnjaka	75
Stav državnog funkcionera	30
Citiranje političara političara/kandidata	29
Stav građana	22
Istraživanje OCD	2

Nalazi o argumentaciji govore i o generalnoj prirodi priloga po pitanju prisutnih diskursa. Analiziranim priložima su dominirali informativni, kritičko-analitički i promotivni, ali i tabloidni diskursi. Ovo ukazuje da su mediji pre svega bili usmereni ka izbornim akterima dajući podršku nekom od kandidata ili pokušavajući da je "obore". Ovaj nalaz takođe pokazuje da su neki od PMU želeli da ostanu po strani kada su u pitanju predsednički izbori u Crnoj Gori. Analiza izbornog procesa bila je u drugom planu.

Tabela 3. Diskurs u analiziranim spominjanima aktera

Diskurs priloga	Broj
Informativni	274
Analitički/kritički	81
Promotivni	52
Tabloidni	38
Propagandistički	6
Perjanički	2
Dijaloški	2
Advokatski	1

Podaci iz tabele 4 pokazuju da je najzastupljeniji akter tokom prvog izbornog kruga kampanje za predsedničke izbore u Crnoj Gori bio Andrija Mandić, trećeplasirani kandidat u trci za predsednika Crne Gore.

Na drugom mestu po zastupljenosti u analiziranim PMU bio je dotadašnji predsednik Crne Gore, Milo Đukanović, a na trećem mestu po zastupljenosti sa skoro tri puta manje vremena bio je pobednik predsedničkih izbora u Crnoj Gori, Jakov Milatović.

Bitno je naglasiti da je Milo Đukanović bio lider "posrednog predstavljanja", jer je najviše vremena bio predstavljen kroz pominjanje drugih. Od tri prvoplasirana kandidata u okviru posmatranih televizija, najviše neposrednog pominjanja, odnosno priliku da sam saopšti svoje stavove je imao Andrija Mandić.

Prisutnost ostalih kandidata za predsednika Crne Gore u posmatranim televizijskim emisijama je bila skoro zanemarljiva, tako da iz metodološko-statističkih razloga fokus analize će biti na prva tri kandidata uz tabelarno izlaganje rezultata za sve kandidate.

Tabela 4. Ukupna zastupljenost kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na PMU u nadležnosti REM-a

	Prvi izborni krug			Drugi izborni krug			Zbirno			
	Ukupno	Ne- posred- no ²¹	Posredno	Ukupno	Ne- posredno	Posredno	Ukupno	Procenat	Posredno	Ne- posredno
Milo Đukanović	12790 ²²	5174	7616	17843	868	16975	6042	42%	24591	6042
Andrija Mandić	8223	5700	2523	3324	472	2852	6172	43%	5375	6172
Draginja Vuksanović Stanković	432	55	377	393	0	393	55	0%	770	55
Jakov Milatović	1368	225	1143	11226	1456	9770	1681	12%	10913	1681
Goran Danilović	150	47	103	35	0	35	47	0%	138	47
Jovan Radulović Jodžir	124	0	124	40	0	40	164	1%	164	0
Aleksa Bečić	721	50	671	583	8	575	58	0%	1246	58

21 Neposredno predstavljanje je kada akter priča o sebi, a posredno predstavljanje je kada neko drugi priča o akteru koji je predmet monitoringa izveštavanja medija.

22 Iznosi posmatranog vremena su u sekundama

Kada se pogleda Tabela 5, u kojoj se nalaze podaci o tonalitetu predstavljanja predsedničkih kandidata, jasno se vidi da je u prvom krugu u analiziranim priložima o predsedničkim izborima u Crnoj Gori, najpozitivnije je bio predstavljen Andrija Mandić (60,7%) nasuprot najnegativnije predstavljenom Milu Đukanoviću (80,5%) dok je relativno balansirano bio predstavljen Jakov Milatović.

Za razliku od prvog kruga, u drugom krugu u proseku Milo Đukanović bio je predstavljen neutralno (88,2%), a Jakov Milatović je 2/3 vremena (62,8%) bio pozitivno predstavljen.

Tabela 5. Tonalitet ukupnog predstavljanja kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na PMU u nadležnosti REM-a

	Prvi krug				Drugi krug			
	Ukupan broj sekundi	Negativno	Neutralno	Pozitivno	Ukupan broj sekundi	Negativno	Neutralno	Pozitivno
Milo Đukanović	24591	80,5	13,1	6,3	6042	7,7	88,2	4,0
Andrija Mandić	5375	16,5	22,8	60,7	6172	9,9	85,0	5,1
Draginja Vuksanović Stanković	770	82,6	17,4	0,0	55	89,1	10,9	0,0
Jakov Milatović	10913	20,9	30,2	48,9	1681	0,0	37,2	62,8
Goran Danilović	138	59,4	40,6	0,0	47	0,0	100,0	0,0
Jovan Radulović Jodžir	164	93,9	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Aleksa Bečić	1246	21,2	73,8	5,0	58	20,7	79,3	0,0

Na Radio televizija Srbije (RTS) u prvom krugu najviše posrednog predstavljanja su imali Milo Đukanović i Jakov Milatović uz Andriju Mandića. Isti trojac je imao i najviše vremena da se neposredno predstavi biračima i iskaže svoje stavove. Za ostale kandidate se to ne može reći, jer su marginalno predstavljeni.

U okviru drugog kruga Đukanović je imao više posrednog predstavljanja, što znači da su akteri o njemu govorili, nego što je on imao mogućnost da predstavi svoje stavove, dok je Jakov Milatović imao više medijskog prostora da prezentuje svoj program.

Tabela 6. Zastupljenosti kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na RTS-u

	Prvi izborni krug		Drugi izborni krug		Ukupno vreme	
	Posredno	Neposredno	Posredno	Neposredno	Posredno	Neposredno
	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum
Milo Đukanović	1079	147	2568	263	3647	410
Andrija Mandić	648	101	564	145	1212	246
Draginja Vuksanović Stanković	110	55	66	0	176	55
Jakov Milatović	766	225	2197	769	2963	994
Goran Danilović	56	47	0	0	56	47
Jovan Radulović Jodžir	81	0	0	0	81	0
Aleksa Bečić	471	40	262	8	733	48

Milo Đukanović je tokom prvog kruga uz Draginju Vukasnović Stanković bio najnegativniji akter kada se posmatra samo posredno predstavljanje sa 50,4% negativnog vremena. S druge strane, Jakov Milatović i Andrija Mandić su bili kandidati koji su bili najviše pozitivno, odnosno neutralno predstavljeni u prvom krugu.

U analiziranim priložima RTS-a tokom drugog kruga u delu posrednog predstavljanja, Milo Đukanović je bio negativno predstavljen (49,5%), dok se Jakov Milatović pomerio na neutralnom predstavljanju (63,5%).

Tabela 7 . Tonalitet predstavljanja kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na RTS-u kada su posredno predstavljeni

	Prvi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%
Milo Đukanović	1079	50,4	535	49,6	0	0
Andrija Mandić	648	0	338	52,2	310	47,8
Draginja Vuksanović Stanković	110	78,2	24	21,8	0	0
Jakov Milatović	766	0	391	51	375	49
Goran Danilović	56	0	56	100	0	0
Jovan Radulović Jodžir	81	100	0	0	0	0
Aleksa Bečić	471	48,6	242	51,4	0	0
	Drugi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%
Milo Đukanović	1272	49,5	1296	50,5	0	0
Andrija Mandić	123	21,8	248	44	193	34,2
Draginja Vuksanović Stanković	37	56,1	29	43,9	0	0
Jakov Milatović	67	3	1396	63,5	734	33,4
Goran Danilović	0	0	0	0	0	0
Jovan Radulović Jodžir	0	0	0	0	0	0
Aleksa Bečić	0	0	218	83,2	44	16,8

TV Pink

Prema nalazima monitoringa izveštavanja najveće komercijalne televizije u Srbiji, na ovoj televiziji Milo Đukanović je bio akter koji je najviše imao posrednog predstavljanja, a Andrija Mandić je imao najveće mogućnosti da (neposredno) priča. Novoizbrani predsednik Crne Gore, Jakov Milatović, je u prvom krugu kampanje bio deo marginalno predstavljenih predsedničkih kandidata.

U drugom krugu imamo rast prisutnosti Mila Djukanovića i Jakova Milatovića kada je u pitanju posredno predstavljanje, uz napomenu da je Jakov Mlatović ima rast posrednog predstavljanja od skoro tridest puta.

Tabela 8. Zastupljenosti kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Pinku

	Prvi izborni krug		Drugi izborni krug		Ukupno vreme	
	Posredno	Neposredno	Posredno	Neposredno	Posredno	Neposredno
	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum
Milo Đukanović	1091	0	1956	102	3047	102
Andrija Mandić	338	594	318	41	656	635
Draginja Vuksanović Stanković	6	0	17	0	23	0
Jakov Milatović	30	0	1035	102	1065	102
Goran Danilović	0	0	0	0	0	0
Jovan Radulović Jodžir	6	0	4	0	10	0
Aleksa Bečić	6	10	15	0	21	10

Posmatrajući tonalitet predstavljanja samo u okviru posrednog predstavljanje aktera na TV Pink najnegativnije predstavljeni akteri u prvom krugu su bili Andrija Mandić (74%) i Milo Đukanović (41,1%), dok je Jakov Milatović bio neutralno predstavljen sa 100% vremena u okviru 30 sekundi koliko je dobio u prvom krugu.

Tabela 9 . Tonalitet predstavljanja kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Pinku-u kada su posredno predstavljeni

	Prvi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%
Milo Đukanović	448	41,1	0	0	643	58,9
Andrija Mandić	250	74	16	4,7	72	21,3
Draginja Vuksanović Stanković	0	0	6	100	0	0
Jakov Milatović	0	0	30	100	0	0
Goran Danilović	0	0	0	0	0	0
Jovan Radulović Jodžir	0	0	6	100	0	0
Aleksa Bečić	0	0	6	100	0	0
	Drugi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%	Broj sekun-di	%
Milo Đukanović	1615	82,6	283	14,5	58	3
Andrija Mandić		0	48	15,1	270	84,9
Draginja Vuksanović Stanković	12	70,6	5	29,4	0	0
Jakov Milatović	39	3,8	503	48,6	493	47,6
Goran Danilović	0	0		0	0	0
Jovan Radulović Jodžir	0	0	4	100	0	0
Aleksa Bečić	0	0	15	100	0	0

TV Happy je televizija koja je intenzivno pratila predsedničke izbore u Crnoj Gori. Na ovom PMU najviše posrednog predstavljanja u prvom krugu predsedničkih izbora je imao bivši predsednik Milo Đukanović, na drugom mestu Andrija Mandić, na trećem Draginja Vuksanović Stanković, a četvrtom Jakov Milatović. U drugom krugu, kada su “koplja ukrstili” Đukanović i Milatović, Milo Đukanović je imao 362 sekunde neposrednog vremena, a Jakov Milatović 0 sekundi.

Tabela 10. Zastupljenosti kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Happy-u

	Prvi izborni krug		Drugi izborni krug		Ukupno vreme	
	Posredno	Neposredno	Posredno	Neposredno	Neposredno	Posredno
	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum
Milo Đukanović	5280	118	10722	362	16002	480
Andrija Mandić	1408	0	1939	254	3347	254
Draginja Vuksanović Stanković	460	0	418	0	878	0
Jakov Milatović	261	0	310	0	571	0
Goran Danilović	330	0	5766	380	6096	380
Jovan Radulović Jodžir	47	0	35	0	82	0
Aleksa Bečić	37	0	36	0	73	0

Analizirajući tonalitet predstavljanja u prvom krugu kampanje za predsedničke izbore, Milo Đukanović je bio 100% negativno predstavljen. Uz Đukanovića, većinski negativno predstavljen u prvom krugu je bio i pobednik izbora za predsednika Crne Gore, Jakov Milatović (64,2%). Jedini pozitivac na TV Happy je bio Andrija Mandić sa 75,6% pozitivnog vremena.

Ovako opisana situacija je izmenjena u drugom krugu na način da je Milo Đukanović većinski bio predstavljen sa negativnim vremenom (86%), a Jakov Milatović sa većinski pozitivnim vremenom (68,9%).

Tabela 11. Tonalitet predstavljanja kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Happy-u kada su posredno predstavljeni

	Prvi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%
Milo Đukanović	5280	100,0		0,0		0,0
Andrija Mandić	274	19,5	69	4,9	1065	75,6
Draginja Vuksanović Stanković	261	100,0		0,0		0,0
Jakov Milatović	212	64,2	84	25,5	34	10,3
Goran Danilović	47	100,0		0,0		0,0
Jovan Radulović Jodžir	37	100,0		0,0		0,0
Aleksa Bečić	35	18,0	141	72,7	18	9,3
	Drugi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%
Milo Đukanović	9221	86,0	682	6,4	819	7,6
Andrija Mandić	238	12,3	347	17,9	1354	69,8
Draginja Vuksanović Stanković	240	77,4	70	22,6		0,0
Jakov Milatović	1834	31,8	521	9,0	3411	59,2
Goran Danilović	35	100,0		0,0		0,0
Jovan Radulović Jodžir	36	100,0		0,0		0,0
Aleksa Bečić		0,0	289	100,0		0,0

Izveštavanje **TV Prva** o predsedničkim izborima u Crnoj Gori faktički počinje sa drugim predsedničkim krugom, kada se kao akteri u najvećoj meri pojavljuju Milo Đukanović i Jakov Milatović, na način da je Milo Đukanović imao više posrednog vremena, a to znači da su tokom tog vremena drugi govorili o njemu. Odnos posrednog i neposrednog vremena u slučaju Đukanovića na TV Prva tokom drugog kruga je bila 1717:141 sekundi.

Tabela 12. Zastupljenosti kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Prvoj

	Prvi izborni krug		Drugi izborni krug		Ukupno vreme	
	Posredno	Neposredno	Posredno	Posredno	Neposredno	Posredno
	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum
Milo Đukanović	128	0	1717	141	1845	141
Andrija Mandić	91	0	26	32	117	32
Draginja Vuksanović Stanković	0	0	0	0	0	0
Jakov Milatović	17	0	748	205	765	205
Goran Danilović	0	0	0	0	0	0
Jovan Radulović Jodžir	0	0	0	0	0	0
Aleksa Bečić	0	0	9	0	9	0

U izveštavanju TV Prva tokom prvog kruga predsedničkih izbora u Crnoj Gori dominira neutralan ton predstavljanja svih kandidata koji su imali bilo kakvo pojavljivanje na ovoj televiziji. U drugom krugu nastupa promena na način da je Milo Đukanović bio negativac sa 82,3% negativnog vremena, dok je Jakov Milatović imao 44% neutralnog i 38,2% pozitivnog vremena u drugom krugu na TV Prva.

Tabela 13 . Tonalitet predstavljanja kandidata tokom dva kruga kampanje za predsedničke izbora u Crnoj Gori na Happy-u kada su posredno predstavljeni

	Prvi izborni krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%
Milo Đukanović	0	0,0	128	100,0	0	0,0
Andrija Mandić	0	0,0	91	100,0	0	0,0
Draginja Vuksanović Stanković	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Jakov Milatović	0	0,0	17	100,0	0	0,0
Goran Danilović	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Jovan Radulović Jodžir	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Aleksa Bečić	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Drugi krug					
	Negativan		Neutralan		Pozitivan	
	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%	Broj sekundi	%
Milo Đukanović	1428	83,2	257	15,0	32	1,9
Andrija Mandić	0	0,0	26	100,0	0	0,0
Draginja Vuksanović Stanković	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Jakov Milatović	133	17,8	329	44,0	286	38,2
Goran Danilović	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Jovan Radulović Jodžir	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Aleksa Bečić	0	0,0	9	100,0	0	0,0

Televizija **B92** je praćenje izbora u Crnoj Gori počela i završila prenosom debate dva predsednička kandidata: Mila Đukanovića i Andrije Mandića koja je održana na TV Prva i TV E 16. marta²³. Jakov Milatović kao i ostali kandidati nisu bili predmet pažnje novinara B92.

Kvalitativna analiza

Predmet kvalitativne analize monitoringa izveštavanja PMU koji su u nadležnosti REM-a tokom kampanje za predsedničke izbore se odnosi na utvrđivanje prisutnosti "koruptivnog izveštavanja o izbornoj kampanji i učesnicima, izveštavanje koje je suprotno zakonima, etičkim standardima novinarske profesije, odnosno nije u funkciji edukacije birača izbornom procesu sa fokusom na njihova prava i obaveze kao i izborna pravila, zatim o izbornim akterima i njihovim programima, odnosno da mediji budu ti koji će umesto građana postavljati pitanja koja će im pomoći u donošenju odluke za koga će glasati kako bi ostvarili svoje interese i ideološke vrednosti.

Uopšteno govoreći izveštavanje posmatranih PUM-ova se može podeliti na:

- informativno-analitično
- promotivno-etiketirajuće

U prvu grupu PUM-ova se mogu svrstati oni PMU, koji su tokom predsedničkih izbora u Crnoj Gori sve kandidate predstavili na relativno jednak način kada je u pitanju vreme, odnosno podjednako pozitivno, neutralno i negativno predstavili kada je u pitanju ton. U priložima ovih televizija su predsednički kandidati predstavljani kroz njihove političke biografije, ponašanje u procesu kandidovanja u kontekstu spremnosti da se podrede izbornom rezultatu (ovo pre svega važi za kandidate koji su bili na strani protiv Mila Đukanovića), izbornim šansama u prvom i drugom krugu.

Novinari ovih televizija u svojim priložima su ukazali na izborne uslove i tom prilikom su istakli incident na Cetinju kada je napadnut kandidat Jakov Milatović kao i stanje sa Ustavnim sudom.

U priložima (RTS i Prva) u ulozi analitičara su bili profesori univerziteta, koji imaju ekspertizu za oblast izbora, odnosno analitičari koji se bave istraživanjem javnog mnjenja. Treba naglasiti da je televizija B92 16. marta tri dana pre prvog izbornog kuga preuzela izborni duel između Mila Đukanovića i Andrije Mandića. Ovo naglašavamo, jer u prethodnom izbornom ciklusu tokom predsedničkih izbora u Srbiji nije bilo duela kandidata za predsednika Republike Srbije u kojima je učestvovao Aleksandar Vučić. Najbliže ovom tipu izveštavanja je bila Radio-televizija Srbije.

U drugu grupu PUM su svrstani oni koji su u svom programu sa jedne strane pozitivno predstavljali Andriju Mandića kao srpskog kandidata, a Mila Đukanovića kao "antisrbina", protivnika srpske pravoslavne crkve, šefa koruptivnog-kriminalnog režima na čijem su čelu on i njegova porodica, kao i da je imao podršku Zapada.

U emisijama ovih PUM najzastupljeniji akteri su bili provladini i pro-desni analitičari, koji u velikom broju slučajeva nisu imali ekspertizu u oblasti izbora. Neki od njih su bili aktivno uključeni u kampanje predsedničkih kandidata u Crnoj Gori a da to novinari nisu saopštili publici. Ovi analitičari su ovim izjavama kršili odredbe Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga pre svega član 27

– govor mržnje i član 29 – kršenje pretpostavke nevinosti. Neretko, novinari u ovim emisijama su bili u funkciji promocije Andrije Mandića i negativnog prikazivanja Mila Đukanovića. Televizije, pre svega, Happy i Pink su imale ovaj vid izveštavanja.

Iz izveštaja o monitoringu izveštavanja PMU u nadležnosti REM-a o izborima za predsednika Crne Gore se može zaključiti da postoje indikacije o postojanju koruptivnog izveštavanja o izbornom procesu i izbornim kandidatima.

Ovo se prevashodno odnosi na kandidata Andriju Mandića, koji je bio predstavljen kao “srpski kandidat” koji ima podršku javnosti u Srbiji, jer se radi o reprezentu interesa srpskog naroda u Crnoj Gori. Ovaj nalaz pre svega se odnosi na televiziju Happy, koja je obimom izveštavanja i zastupljenosti Andrije Mandića, ali i izbornom gostiju i tema pre svega u jutarnjem programu favorizovala Andriju Mandića kao kandidata za predsednika Crne Gore do nivoa koji se može okarakterisati “prikrivenim reklamiranjem izbornih kandidata”, jer se radi o kandidatu koji je na ovoj televiziji bio predstavljen sa $\frac{3}{4}$ pozitivnog vremena (75,6%).

Ako bi se uzeo “kriterijum” “predstavljanja” Srba u Crnoj Gori kao uslov da kandidat bude adekvatno tretiran od PMU u Srbiji tokom predsedničkih izbora, ostali “srpski kandidati” nisu bili u prilici da saopšte svoje programe ne samo na Happy, već i na ostalim PMU koji su u nadležnosti REM-a.

U promociji Andrije Mandića kao predsedničkog kandidata koji je imao prikrivenu medijsku promociju na TV Happy nisu bili uključeni javni funkcioneri i akteri iz vladajućih partija u Srbiji, već provladini analitičari, gledano prema aktuelnim Vlada-ma Srbije i Crne Gore.

Neki od analitičara su bili direktno angažovani u kampanji predsedničkih kandidata u Crnoj Gori, a što nije bilo od strane voditelja navedeno čime su prekršeni članovi 4 i 5 Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga²⁴. Valja naglasiti da izvestan broj analitičara koji su komentarisali izborni proces u Crnoj Gori nemaju ekspertizu u oblasti izbornih procesa i deo su stalnih postavki analitičara (Pink i Happy).

I ovaj monitoring izveštavanja PMU je pokazao problem predstavljanja analitičara, odnosno ko se pod analitičarem i stručnjakom predstavlja u PMU, jer se vrlo često dešava da osobe koje se predstavljaju kao stručnjaci nemaju adekvatan nivou obrazovanja kako je to propisani Nacionalnim standardima klasifikacije zanimanja²⁵, odnosno nemaju stručnost/ekspertizu za oblast koju komentarišu što utiče na integritet izveštavanja PUM-a.

24 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20zastiti%20ljudskih%20prava%20u%20oblasti%20pruzanja%20medijskih%20usluga.pdfv>

25 http://kodekssifara.minrzs.gov.rs/documents/Prirucnik_za_primenu_jedinstvenog_kodek-sa_sifara_za_unosenje_i_sifriranje_podataka_u_evidencijama_u_oblasti_rada.pdf (strana 19 i 20)

Kada govorimo o koruptivnom izveštavanju o izbornom procesu i izbornim kandidatima tokom izbora za predsednika Crne Gore, govorimo o korišćenju analitičara, koji koristeći "autoritet" znanja, koji nosi zanimanje analitičara ali i nezavisnost i odvojenost od izbornih kandidata.

Na taj način stvarajući predstavu da ono što govore analitičari je objektivno, a u suštini imamo promovisanje (primer Andrije Mandića), kritikovanje do nivoa etiketiranja (primer Mila Đukanovića) i primer marginalizacije potencijalnog konkurenta Andriji Mandiću sa kojim deli isto biračko telo (primer Jakova Milatovića).

Jedan od instrumenata koruptivnog izveštavanja o izbornom procesu i izbornim kandidatima je upotreba istraživanja javnog mnjenja suprotno kodeksu istraživačke profesije. Ovde se pre svega misli na Kodeks Svetske asocijacije za istraživanje javnog mnjenja²⁶. U velikom broju analiziranih emisija su navođena istraživanja javnog mnjenja kao argumentacija o izbornim šansama predsedničkih kandidata. Međutim, oni koji su ta istraživanja spominjali, a to su analitičari i istraživači, nisu navodili podatke kao što su: ko je naručilac istraživanja, ko je realizovao istraživanje, kada su i kojom tehnikom prikupljeni podaci, veličina i tip uzorka, način ponderacije uzorka.

Za deo gorenavedenih podataka (naručilac istraživanja, ko je realizovao, na kojem uzorku, u kojem periodu i kojom tehnikom je prikupljen istraživački materijal sa kojom greškom na uzorku) postoji obaveza da se iznesu shodno članu 16 Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga.

Pri iznošenju podataka o istraživanjima javnog mnjenja primetno je bilo prećutkivanje šansi Andrije Mandića u drugom krugu izbora zbog strukture biračkog tela i same političke biografije Andrije Mandića u konkurenciji sa Milom Đukanovićem. Naime, šanse Andrije Mandića su bile značajno manje od Jakova Milatovića.

Analize analitičara, koje su pokazivali pre svega analitičari na TV Happy i TV Pink, su u prvom krugu stvarali sliku da postoje dva glavna kandidata za predsednika Crne Gore: Milo Đukanović, koji je na negativan način predstavljen time što je povezivan sa antisrpsvom, negativnim odnosom prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi, kriminalom i korupcijom, dugom i nedemokratskom vladavinom koja je podržana od strane Zapada i drugi predsednički kandidat, Andrija Mandić, koji je predstavljen na pozitivan način kao "srpski kandidat". Istovremeno u analiziranim priložima Andrija Mandić je predstavljan kao kandidat koji insistira na pomirenju na nivou Crne Gore.

Ostali kandidati su marginalizovani uključujući i Jakova Milatovića za kojeg su istraživanja javnog mnjenja govorila da ima veći potencijal za pobjedu protiv Mila Đukanovića u drugom krugu što se i desilo. U prilog ovoj slici je i emitovanje debate između Mila Đukanovića i Andrije Mandića na TV B92 16. marta 2023. godine, samo tri dana pre izbora.

26 <https://wapor.org/about-wapor/code-of-ethics/>

IZVEŠTAVANJE PRUŽALAVACA MEDIJSKIH USLUGA (PMU) U NADLEŽNOSTI REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE (REM) IZ SRBIJE TOKOM KAMPANJE ZA ZA PARLAMENTARNE IZBORE U CRNOJ GORI 2023. GODINE

Predsednik Crne Gore, Milo Đukanović, je 17.03.2023. godine doneo Odluku o raspisivanju izbora za poslanike u Skupštini Crne Gore²⁷ za 11. jun 2023. godine. Biro za društvena istraživanja - BIRODI²⁸ je u dogovoru sa Mrežom za afirmaciju nevladinog sektora - MANS²⁹ započeo monitoring izveštavanja pružalaca medijskih usluga (u daljem tekstu PMU) koji su registrovani u Srbiji i u nadležnosti Regulatornog tela za elektronske medije (uz daljem tekstu REM).

Pri izradi uzoračkog okvira vodili smo računa da predmet monitoringa budu iste televizije, koje su bile predmet monitoringa za vreme predsedničkih izbora: RTS, Pink, Happy, Prva i B92 kako bismo mogli da poredimo izveštavanje u ova dva izborna ciklusa.

U posmatranom periodu analizirano je 619 spominjanja izbornih aktera, od toga 419 ili 2/3 do izbornog dana, a 200 ili 1/3 posle izbora.

Polovina analiziranih spominjanja, njih 49,1%, bila je emitovana na TV Happy. Na drugom mestu po broju je bio RTS (28,8%), a na trećem Pink (12,9%).

Tabela 14. Broj analiziranih spominjanja po TV

	N	%
RTS	178	28,8
PINK	80	12,9
PRVA	37	6,0
HAPPY	304	49,1
B92	20	3,2
Ukupno	619	100

Posmatrajući tip emisije u kojima su emitovani analizirana spominjanja aktera, najveći broj je emitovan u vreme jutarnjih programa (45,9%), odnosno jutarnjih dnevnika (1,8%), a zatim u centralnim informativnim emisijama.

27 Br. 01-235 od 17.03.2023.g.

28 www.birodi.rs

29 <https://www.mans.co.me/>

Tabela broj 15. Broj analiziranih spominjanja po vrsti emisije u kojoj su emitovani

	N	Column N %
Jutarnji dnevnik	11	1,8
Vesti	55	8,9
Jutarnji program	284	45,9
Dnevnik 2	16	2,6
Telemaster	97	15,7
Nacionalni dnevnik	51	8,2
Dnevnik 1	91	14,7
Ovo je Srbija	6	1,0
Šta radite, bre?	8	1,3
Total	619	100,0

Analizirajući iz vizure gde su emitovana analizirana spominjanja i u zavisnosti od programa dobijamo da su na RTS-u više od pola priloga spominjanja u vreme Dnevnika 1 (51,1%), dok je nešto manje od ¼ (24,7%) emitovano u jutarnjem programu. Dve trećine koje smo analizirali na Pinku je emitovano u Nacionalnom dnevniku kao centralnoj informativnoj emisiji. U 1/3 slučajeva analizirana spominjanja su emitovana u jutarnjem programu.

Skoro svi prilozima na TV Prva o crnogorskim parlamentarnim izborima, njih 86%, su emitovani u jutarnjem programu. Istu uređivačku politiku je imala i u svojinskom smislu sestrinska televizija B92 na kojoj su svi monitorisani prilozima emitovani u jutarnjem programu. I u slučaju TV Happy najveći, ali procentualno nešto manji broj priloga je emitovan u jutarnjem programu (67,8%), dok je preostalih 31,9% je emitovano u dnevniku ovog PMU.

Tabela 16. Broj emitovanih spominjanja u zavisnosti od emisije u kojoj su emitovani i PMU-a

	RTS	PINK	PRVA	HAPPY	B92
Jutarnji dnevnik	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Vesti	1,1	0,0	86,5	0,3	100,0
Jutarnji program	24,7	36,3	13,5	67,8	0,0
Dnevnik 2	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Telemaster	0,0	0,0	0,0	31,9	0,0
Nacionalni dnevnik	0,0	63,8	0,0	0,0	0,0
Dnevnik 1	51,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Ovo je Srbija	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Šta radite, bre?	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Generalno, izuzev Happy, televizije su malo i plitko izveštavale o izborima. Ovaj zaključak je plod obima izveštavanja o akterima mereno u sekundama i tematskoj strukturi analiziranih priloga.

Gledajući samo prisutnost po akterima, koji su učestvovali u izbornoj trci, najviše vremena u posmatranim priložima je imao pokret "Evropa sad" sa 40,7% ukupno posmatranog vremena. Na drugom mestu je bila Demokratska partija socijalista sa 28,5% od ukupnog vremena, na trećem URA sa 8,4%.

U analiziranim priložima na RTS-u dominiraju pozitivno neutralni tonovi u izveštavanju o izbornim akterima na izborima za skupštinu Crne Gore. Među pozitivno predstavljenima se ističu: Demokratska partija socijalista i koalicija Za budućnost Crne Gore, dok je pobednik izbora, Pokret Evropa sada, bila nešto manje pozitivno predstavljena.

Tabela 17. Tonalitet izveštavanja na RTS o izbornim akterima na parlamentarnim izborima U Crnoj Gori

	Negativan		Neutralan		Pozitivan		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Pokret Evropa sad	0	0,0	20	16,5	101	83,5	121	100,0
Demokratska partija socijalista	0	0,0	0	0,0	67	100,0	67	100,0
URA	0	0,0	32	100,0	0	0,0	32	100,0
Za budućnost Crne Gore	0	0,0	0	0,0	43	100,0	43	100,0
Socijaldemokratska partija Crne Gore	0	0,0	13	100,0	0	0,0	13	100,0

Za razliku od RTS-a izborni akteri na Pinku su bili nešto više neutralno predstavljeni. Izuzev Narodne koalicije svi akteri su bili neutralno predstavljeni.

Tabela 18. Tonalitet izveštavanja na TV Pinku o izbornim akterima na parlamentarnim izborima U Crnoj Gori

	Negativan		Neutralan		Pozitivan		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Pokret Evropa sad	0	0,0	98	100,0	0	0,0	98	100,0
Demokratska partija socijalista	0	0,0	40	100,0	0	0,0	40	100,0
Pokret za promjene	0	0,0	11	100,0	0	0,0	11	100,0
Demokratska narodna partija	0	0,0	9	100,0	0	0,0	9	100,0
Narodna koalicija	0	0,0		0,0	34	100,0	34	100,0
URA	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Za budućnost Crne Gore	0	0,0	75	100,0	0	0,0	75	100,0
Demokratska Crna Gora	0	0,0	26	100,0	0	0,0	26	100,0

U slučaju TV Prva izborne liste "Demokratska Crna Gora" i "Za budućnost Crne Gore" su u analiziranim priložima bili najpozitivnije predstavljeni, dok je pobjednički pokret "Evropa sad" imao najviše vremena, ali tek 42,1% pozitivno predstavljen. Demokratska partija socijalista je bila potpuno neutralno predstavljen.

Tabela 19. Tonalitet izveštavanja na TV Prva o izbornim akterima na parlamentarnim izborima U Crnoj Gori

	Negativan		Neutralan		Pozitivan		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Pokret Evropa sad	0	0,0	66	57,9	48	42,1	114	100,0
Demokratska partija socijalista	0	0,0	12	100,0		0,0	12	100,0
Za budućnost Crne Gore	0	0,0	0	0,0	9	100,0	9	100,0
Demokratska Crna Gora	0	0,0	0	0,0	14	100,0	14	100,0

Veoma plitko izveštavanje o izborima za skupštinu Crne Gore je imala i TV B92 koja je izvestila o dva aktera i to oba veoma pozitivno: pokret "Evropa sad" i Demokratska partija socijalista.

Tabela 20. Tonalitet izveštavanja na TV B92 o izbornim akterima na parlamentarnim izborima U Crnoj Gori

	Negativan		Neutralan		Pozitivan		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Pokret Evropa sad	0	0,0	0	0,0	11	100,0	11	100,0
Demokratska partija socijalista	0	0,0	0	0,0	14	100,0	14	100,0

Televizija Happy je najviše programa posvetila parlamentarnim izborima u Crnoj Gori. Izuzev liste Demokratska Crna Gora, sve ostale izborne liste su bile visoko (reklamno) pozitivno predstavljene.

Razlika postoji u slučaju raspoloživog vremena. Najviše vremena je imao Narodna koalicija (648 sekundi), zatim, Pokret za promjene (608 sekundi), URA (441 sekundi), "Za budućnost Crne Gore" (403 sekundi).

Tabela 21. Tonalitet izveštavanja na TV Happy o izbornim akterima na parlamentarnim izborima U Crnoj Gori

	Negativan		Neutralan		Pozitivan		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Pokret Evropa sad	0	0,0			199	100,0	199	100,0
DPS	3	1,5	38	18,5	164	80,0	205	100,0
Pokret za promjene	0	0,0	25	4,1	583	95,9	608	100,0
Nova srpska demokratija	0	0,0	0	0,0	394	100,0	394	100,0
Demokratska narodna partija	26	12,0	0	0,0	190	88,0	216	100,0
Narodna koalicija	0	0,0	0	0,0	648	100,0	648	100,0
URA	43	9,8	0	0,0	398	90,2	441	100,0
Za budućnost Crne Gore	0	0,0	0	0,0	403	100,0	403	100,0
Demokratska Crna Gora	12	100,0	0	0,0	0	0,0	12	100,0
Socijaldemokratska partija Crne Gore	0	0,0	0	0,0	237	100,0	237	100,0

U Tabeli 22 ćemo prikazati tema analizu tematskog okvira monitorisanih priloga. Više od 2/3 priloga se bavilo izborima na uopšten način, odnosno rezultatima izbora. Nešto manje od 1/5 priloga za temu je imalo organizovani kriminal, a nešto manje od svakog desetog analiziranog priloga je bila antisrpska agenda u Crnoj Gori. Tek 7,6% priloga je za temu imalo ekonomsku situaciju u Crnoj Gori, dok su odnosi Srbije i Crne Gore zavredeli prisutnost u 7,1% analiziranih priloga.

Tabela 22. Tematska analiza priloga

Tema	Broj članaka	Procenat
Izbori uopšteno	235	38
Rezultati izbora	185	29,9
Organizovani kriminal	115	18,6
Antisrpska agenda u Crnoj Gori	58	9,4
Ekonomija	47	7,6
Odnosi sa Srbijom	44	7,1
Odnos Crne Gore i Evropske unije i EU	35	5,7
Kriza demokratije u Crnoj Gori	29	4,7
Inauguracija	24	3,9
Odnos Crne Gore i međunarodne zajednice	20	3,2
Srpska pravoslavna crkva	19	3,1
Kosovo	13	2,1
Korupcija	13	2,1
Otvoreni Balkan	13	2,1
NATO	11	1,8
Odnos Crne Gore i Rusije	5	0,8
Podnošenje kandidature za učešće na izborima	3	0,5
Pomirenje	5	0,8
Prava žena i manjina	2	0,3
Ustavni sud	1	0,2
Total	619	100,0

Monitoringom su praćeni i društveni procesi kao deo tematskog okvira. Nešto manje od polovine analiziranih priloga (44,4%) praćen je položaj Srba u Crnoj Gori. Na drugom mestu je bilo pridruživanje Crne Gore EU (27%), a u 16.7% analiziranih priloga u fokusu je bila demokratizacija Crne Gore.

Tabela 23. Društveni procesi u analiziranim člancima

	Broj članaka	Procenat
Učlanjenje u Crne Gore u NATO	3	2,4
Pridruživanje u Crne Gore Evropskoj uniji	34	27,0
Demokratizacija	21	16,7
Ostvarivanje prava manjina u Crnoj Gori	2	1,6
Položaj Srba u Crnoj Gori	56	44,4
Položaj Srpske pravoslavne crkve/ Crnogorsko-primorske episkopije	10	7,9
Total	126	100,0

Među argumentima koji su korišćeni u analiziranim priložima dominiraju podaci koje su iznosili ili prenosili novinari, zatim stavovi analitičara, stavovi novinara i stavovi političara. Ovakva struktura argumentacije je posledica structure gostiju u analiziranim priložima. U najvećoj meri se radilo o priložima u kojima su akteri bili neizborni učesnici izbora u Crnoj Gori, tj. analitirači i novinari iz Srbije, a retko iz Crne Gore.

Tabela 24. Argumentacija u analiziranim člancima

	Apsolutna vrednost	Procenat
Podaci preneti od strane novinara	276	44,6
Stav analitičara	139	22,5
Stav novinara	96	15,5
Stav političara	86	13,9
Stav stručnjaka	60	9,7
Stav državnog funkcionera	24	3,9
Citiranje političara	18	2,9
Stav građana	3	0,5
Citiranje stručnjaka	2	0,3
Citiranje analitičara	1	0,2
Citiranje državnog funkcionera	1	0,2
Stav zainteresovanih strana	0	0
Stav aktera priloga	0	0
Citiranje međunarodnih zvaničnika	0	0
Istraživanje koje sprovodi medij	0	0
Istraživanje organizacija civilnog društva	0	0
Istraživanje javnog mnjenja	0	0
Strategija akcioni plan EU	0	0
Studija koju je napravila država	0	0
Eu izveštaji i analize	0	0
Zakonsko rešenje	0	0
Stav institucije	0	0
Stav nezavisnog tela	0	0

Više od 2/3 analiziranih priloga (69,6%) je imalo informativni diskurs. To je povezano sa činjenicom da je najveći broj analiziranih priloga emitovan u informativnim emisijama. Za nešto više od 10% monitori su ocenili da su ili tabloidnog diskursa (11,3%) ili analitičko-kritičkog (11%).

Tabeka 25. Diskurs priloga

	Apsolutna vrednost	Procenat
Informativni	431	69,6
Promotivni	43	6,9
Propagandistički	4	0,6
Perjanički	2	0,3
Analitički kritički	68	11,0
Tabloidni	70	11,3
Dijaloški	1	0,2
Total	619	100,0

Kvalitativna analiza

Nalazi kvalitativne analize pokazuju da nije bilo značajnijih promena kada se poredi izveštavanje analiziranih pružalaca medijskih usluga u nadležnosti REM-a što tokom kampanje za predsedničke u odnosu na kampanju za parlamentarne izbore u Crnoj Gori.

Televizija Happy je imala najobimniji program o parlamentarnim izborima u Crnoj Gori. Kada su u pitanju gosti u analiziranim priložima među njima su dominirali analitičari iz Srbije i Crne Gore, koji su svojim stavovima bili uz izborne liste stranka koje su pretendovale da predstavljaju i dobiju podršku građana Crne Gore, koji se izjašnjavaju kao Srbi, i/ili analitičari koji su bliski i podržavaju aktuelnu vlast u Crnoj Gori i/ili Srbiji.

U nastupu ovih analitičara je bio izražen negativan stav prema bivšem predsedniku Crne Gore, Milu Đukanoviću, koji je predstavljan kao antisrpski orijentisan, odnosno čija je vlast bazirana na kriminalu. Deo ovih analitičara je negativno predstavljao pokret "Evropa sad", kojem su prebacivali nedoslednost, odnosno da su zaboravili da su ih "srpski glasovi doveli na vlast".

Kada su u pitanju lideri ovog pokreta, analitičari koji su bili na strani prosrpskih lista u finišu izborne kampanje kada je uhapšen južno-korejski biznismen Do Kvonom pod optužbama za finansijske malverzacije negativno su govorili i o Milojkju Spajiću za kojeg se tvrdilo da je povezan sa Do Kvonom. Isti analitičari su govorili negativno o Zapadu, odnosno EU, SAD i NATO, a pozitivno o vlastima u Srbiji, Rusiji i Srpskoj pravoslavnoj crkvi.

Delimičan balans na TV Happy među analitičarima je uspostavljen gostovanjima politikologa, univerzitetskog profesora i savetnika u Vladi Crne Gore Vladimira Pavićevića, koji je u svojim nastupima davao vizuru koja je bila drugačija i sagledavala

nešto širu sliku stanja u društvu i izbornoj kampanji, za koju je tvrdio da je relaksiranija nego kampanja za predsedničke izbore, uz jasnu njegovu naznaku da će na izborima glasati za Socijalističku narodnu partiju.

Pored analitičara u analiziranim priložima kao gosti TV Happy su bili političari iz Crne Gore i prevashodno oni koji su iz redova stranaka koje pretenduju da dobiju podršku građana Crne Gore koji se izjašnjavaju kao Srbi (Dajković i Mandić, ali i Medojević), ali političari desne političke provinijencije iz Srbije, (Šešelj). Na Happy televiziji u posmatranom periodu nije bilo predstavnika stranka koje podržavaju Vladu Srbiji ili su opozicija Vladi Srbije u Skupštini Srbije.

Izborom tema, gostiju, argumentacijom i narativima, Radio televizija Srbije je ostala na neutralnoj poziciji kada je u pitanju izveštavanje o parlamentarnim izborima u Crnoj Gori.

Za sagovornike su koristili predstavnike akademske zajednice iz i Srbije i Crne Gore, nevladinih organizacija, koje prate izborni proces. odnosno analitičare iz Crne Gore.

Svojim pitanjima i analizama novinari RTS-a su se trudili da ostane u neutralnoj poziciji pre svega oslanjajući se na faktografiju izbornih događanja i opšte poznatih činjenica. Među akterima RTS priloga nije bilo ni predstavnika vlasti ni opozicije iz Srbije.

Televizija Pink se trudila da kroz izbor gostiju, tema i ponašanje novinara izrazi stav koji bi odrazio interese politike države Srbije prema državi Crnoj Gori, predstave stavovi predsednika Republike Aleksandra Vučića, ali i ukazao na potrebu zaštite srpskog interesa u Crnoj Gori ne svrstavajući se na neko od strana u okviru srpskih izbornih lista u Crnoj Gori. U analiziranim priložima su bili predstavnici Srpske napredne stranke, ali ne i predstavnici opozicije.

Ostale dve televizije, B92 i Prva su na štur način izveštavale o izbornoj kampanji za parlamentarne izbore na nivou osnovnih izvornicima o izbornoj proceduri, učesnicima i očekivanim rezultatima uz izostanak dublje analize.

POSTUPANJE REGULATORNIH TELA U SRBIJI I CRNOJ GORI TOKOM IZBORNE KAMPANJE ZA PREDSEDNIČKE I PARLAMENTARNE IZBORE

Kao što smo u uvodi naveli nacionalni regulatori su zaduženi za sprovođenje Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, koja je deo domicilnog zakonodavstva. Na skupu ODIHR-a održanom ove godine u Varšavi na temu izbornog integriteta u državama Zapadnog Balkana na osnovu postojećih rezultata monitoringa i činjenice da BIRODI sa MANS-om sprovodi projekat prekoraničnog projekta tokom predsedničkih izbora u Crnoj Gori, izneo sam predlog uspostavljanja regionalnog okvira za monitoring elektronskih medija tokom izbora. Motivisan time BIRODI je pozvao Regulatornu agenciju za elektronske medije da uspostavi monitoring nad pružaocima medijskih usluga koji su u njegovoj nadležnosti, a svoj program emituju ili reemituju u Crnoj Gori.

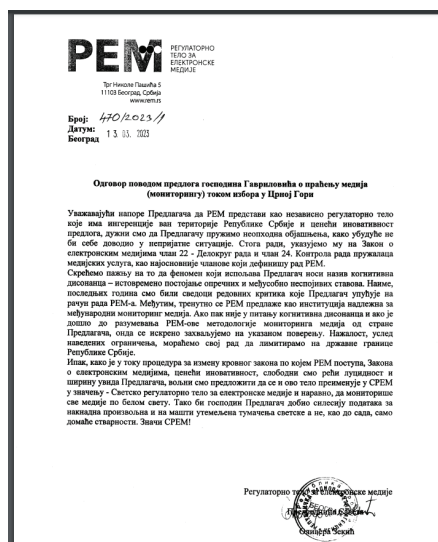
“Zalažući se za regionalni pristup u sprečavanju izbornih nepravilnosti i jačanja integriteta izbornih procesa, Biro za društvena istraživanja – BIRODI poziva Regulatorno telo za elektronske medije (REM) da skladno članu 24 Zakona o elektronskim medijima u poslednjoj nedelji kampanje za predsedničke izbore u Republici Crnoj Gori i izvesnom drugom krugu uspostavi monitoring izveštavanja pružalaca medijskih usluga shodno obavezama koje proizilaze iz Zakona o potvrđivanju Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji (član 7 tačka stav 3).

Uspostavljanjem ovog monitoringa, REM bi preventivno delovao na pružaoce medijskih usluga, koji su pod njegovom jurisdikcijom da bilo kojem kandidatu za predsednika Republike Crne Gore bilo da je neposredno (lično gostovanje ili emitovanjem njegove izjave) ili posredno (izjavom drugog aktera: funkcioneri stranke koji podržavaju kandidata, analitičari ili javni funkcioneri iz Srbije ili/i Crne Gore, uključujući takmace na izborima za predsednika Republike Crne Gore) predstavljen bude doveden u položaj nejednako zastupljenog u programima pružalaca medijskih usluga u Srbiji kada su u pitanju ili/i vreme, odnosno tonalitet predstavljanja (pozitivno ili neutralno ili negativno), ali i kada su u pitanju teme koje (ne)idu u prilog nekom od kandidata za narednog predsednika Republike Crne Gore.

Ovo je prilika da REM bude inicijator prakse, koja do sada nije postojala u regionu zapadnog Balkana i time doprinose izbornom integritetu na regionalnom nivou. Zakona o potvrđivanju Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, koji je kao obaveza plod članstva Srbije u Savetu Evrope, je način da se spreči prelivanje izborne kampanje među državama Zapadnog Balkana, odnosno spreči vođenje kampanje iz države u kojoj se izbori ne dešavaju u državi u kojoj se izbori dešavaju čime se urušava izborni integritet.

Isti poziv upućujemo, kako Agenciji za sprečavanje korupcije, koja treba da nadzire eventualne (ne)posredne međupartijske saradnje, odnosno trošenja sredstava političkih stranka iz Srbije u Crnoj Gori, tako i Državnu revizorsku instituciju kada je u pitanju trošenje javnih sredstava Srbije u Crnoj Gori, a koja mogu biti u funkciji izborne kampanje nekog od kandidata.

REM je na ovu inicijativu reagovao odgovorom u kojem je direktoru Biro za društvena istraživanja dao psihološku dijagnozu.

Agencija za elektronske medije Crne Gore je tokom izbornih kampanja za predsedničke i parlamentarne izbore sprovodila monitoring medija nad medijima koji su u njenoj nadležnosti.

U prvom izveštaju o izveštavanju elektronskih medija tokom prvog izbornog kruga u delu izveštaja o medijskom predstavljanju stranih elektronski medija se kaže:

"...Agencija za elektronske medije skreće pažnju da je zabilježeno plaćeno političko-oglašavanje u okviru programa Televizije Pink M, koja je u nadležnosti regulatornog organa Republike Srbije. Plaćeno političko oglašavanje se odnosilo na oglase (spotove) za dva pred-sjednička kandidata: gospodina Andriju Mandića i gospodina Aleksu Bečića. Takođe, u programu TV Pink M emitovan je i plaćeni prenos završne izborne konvencije gospodina Andrije Mandića u trajanju od jednog sata i 50 minuta. Time je emiter TV Pink M prekršio kvotu dozvoljenog oglasnog sadržaja koju propisuje Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama koja je transponovana u zakonski okvir Republike Srbije, a što je u nadležnosti regulatornog tijela Republike Srbije.

Kada govorimo o uredničkom sadržaju, jasno je da je, do određene granice, legitimno medijski pratiti izborne procese u drugim zemljama. Ipak, može se postaviti pitanje opravdanosti izvještavanja ukoliko se ono može smatrati mehanizmom miješanja u unutrašnja pitanja druge države, koje ima za cilj da ostvari neligitiman uticaj (npr. na rezultate izbornog procesa).

U posmatranom periodu zabilježena je relativno umjerena frekvencija uredničkog sadržaja posvećenog izborima u Crnoj Gori u okviru dva strana televizijska programa – TV Happy i TV Pink M, oba u nadležnosti regulatornog organa Republike Srbije. Količina emitovanog sadržaja posvećenog izborima u Crnoj Gori se uvećavala sa odmicanjem kampanje i kulminirala cjelodnevnim izvještavanjem tokom izbornog dana u okviru programa TV Happy. Navedeni sadržaj karakteriše nesrazmjerna pristrasnost, sužavanje političkog izbora na dva kandidata i otvoreno favorizovanje jednog od njih.

U izveštaju o praćenju medija tokom izbora poslanika za skupštinu Crne Gore Agencija za elektronske medije između ostalog konstatuje:

“... Agencija za elektronske medije skreće pažnju da je zabilježeno plaćeno političko oglašavanje u okviru programa Televizije Pink M, koja je u nadležnosti regulatornog organa Republike Srbije. Plaćeno političko oglašavanje se odnosilo na oglase (spotove) liste Hrabro se broji. Kada govorimo o uredničkom sadržaju, jasno je da je, do određene granice, legitimno medijski pratiti izborne procese u drugim zemljama. Ipak, može se postaviti pitanje opravdanosti izvještavanja ukoliko se ono može smatrati mehanizmom miješanja u unutrašnja pitanja druge države, koje ima za cilj da ostvari neligitiman uticaj (npr. na rezultate izbornog procesa). Zabilježena je relativno umjerena frekvencija uredničkog sadržaja posvećenog izborima u Crnoj Gori u okviru dva strana televizijska programa – TV Happy i TV Pink M, oba u nadležnosti regulatornog organa Republike Srbije.

Biro za društvena istraživanja je na osnovu svog monitoringa uputio tri prijave putem elektronskog sistema na sajtu REM-a. Cilj slanja ovih prijava je da u okvir projekta pokažemo značaj monitoringa izvještavanja pružalaca medijskih usluga tokom održavanja izbora u susjednim državama, sa idejom da Srbija medijski prostor u Srbiji ne koristi za urušavanje medijskog integriteta kako uz samoj Srbiji, tako i u državama u kojima pružaoci medijskih usluga koji su u nadležnosti REM-a.

Prva prijava se ticala neistinih navoda novinara Milovana Marića o oceni Agencije za elektronske medije Crne Gore o pozitivnoj oceni izvještavanja Happy-a o izborima u Crnoj Gori u okviru prvog kruga predsjedničkih izbora čime su prekršeni članovi 4 i 5 Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanju medijskih usluga.

Druga prijava bila je u vezi govora mržnje u slučaju crnogorske političarke kandidatkinje na izborima za predsednika Crne Gore Draginje Vuksanović Stanković, čime je je prešćen člna 27 Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanju medijskih usluga.

Treća prijava se odnosila na kršenje člana 16. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanju medijskih usluga. Naime, gost RTS-a, Aleksandar Krstić nije bio od novinara opomenut da mora da iznese sve podatke o istraživanju javnog mnjenja na koje se poziva, a koje navedeni član REM pravilnika zahteva.

REM nikada nije odgovorio na navedene prijave. Agencija za elektronske medije u svojim izveštajima nije navela da li je povodom svojih nalaza iz monitoringa elektronskih medija, a u skladu svojim pravima iz Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, pokrenula postupke pred REM-om.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Pređoćeni rezultati su rezultat projekta koji je odgovor na potrebu oćivanja integriteta izbornog procesa i integriteta izveštavanja medija. Razvoj medijske infrastrukture na prostoru Zapadnog Balkana je ukino drŹavne granice i time pored pozitivnih promena doneo i izazove. Jedan od njih je mogućnost da se izmeštanjem izborne kampanje u susednu drŹavu zaobiđe nadleŹno izborna zakonodavstvo i regulatorni institucionalni okvir i time uruši integritet izbornog procesa.

Rezultati sprovedenog monitoringa izveštavanja televizija koje su u nadleŹnosti REM, a ćiji se programi emituju ili/reemituju na prostoru Crne Gore, govore da taj rizik postoji. Podaci Agencije za elektronske medije govore da oko 10% građana Crne Gore se informiše putem televizija koje su u nadleŹnosti REM-a. To su pre svega Pink, Prva, RTS i Happy.

Takođe, rezultati monitoringa pokazuju da su medijski sadrŹaji emitovani pre svega tokom kampanje za predsednićke izbore i to u prvom krugu bili u finkciji podrške predsednićkom kandidatu Andriji Mandiću, negativnom predstavljanju predsednićkog kandidata Mila Djukanovića i marginalizacije novoizabranog predsednika Crne Gore, Jakova Milatovića, što je u izvesnoj meri bilo korigovano u drugom krugu u kojem je bio dominantno pozitivno predstavljen za razliku od protiv kandidata Đukanovića koji je većinski bio neutralno predstavljen.

Monitoring izveštavanja televizija koje su u nadleŹnosti REM o parlamentarnim izborima u Crnoj Gori govore da je intenzitet izveštavanja bio nešto niŹi, ali da su kon-ture ostale iste.

Naime, više prostora i pozitivnog vremena je dato samo delu stranka koje su se kao svoju ciljnu grupu na izborima imali građane Crne Gore koji se izjašnjavaju kao Srbi. Ovaj nalaz se pre svega odnosi na televiziju Happy ćiji gosti su pored promocije dela prosrpskih lista imali i kritićki odnos kako prema bivšoj vlasti koju je personalizovao Milo Đukanović, tako i prema delu vlasti koja je pobedila na parlamentarnim izborima od 30. avusta 2022. godine, a koju predstavlja pre svega pokret “Evropa sad”

I tokom predsednićkih i parlamentarnih izbora na televiziji Happy je bio izražen narativ etnohomogenizacije građana Crne Gore koji se izjašnjavaju kao Srbi po pitanju potrebe da glasaju za određene srpske stranke u ambijentu Crne Gore koja je defini-

sana kao građanska država³⁰ i kada i prema analizama i nastupima samih učesnika u priložima postoji jasan stav da je u Crnoj Gori došlo do relaksacije u javnom mnjenju po pitanju identitetskih tema i prioriteta, odnosno da su na red došla pitanja koja su vezana na socijalni i ekonomski položaj građana Crne Gore.

Za razliku od Happy-a, televizija Pink je bila na liniji politike koju je do tada zagovarao predsednik Aleksandar Vučić, a to je međusobno uvažavanje različitosti, uz unapređenje ekonomske saradnje i zaštite interesa srpskog naroda u Crnoj Gori. Javni medijski servis Srbije, RTS je svoje izveštavanje postavio na faktografski nivo uz davanje reči analitičarima iz Srbije i Crne Gore koji imaju ekspertize u oblasti izbornog procesa i posmatranja izbora, odnosno relativno balansirano izveštavajući o svim akterima, tj. na način na koji nije moguće da izveštava kada to radi o akterima u Srbiji.

Kako bismo predupredili buduća prekogranična narušavanja izbornog integriteta na prostoru Zapadnog Balkana predlažemo da:

- Nacionalna regulatorna tela za oblast audio-vizuelnih medija na svom veb-sajtu, na vidnom mestu, objave listu pružalaca medijskih usluga (pmu) koji su pod njegovom jurisdikcijom, kao i da tu listu stalno ažurira. U EU Direktivi AVMS se preporučuje da uz svakog pružaoca medijskih usluga bude navedeno na osnovu kog kriterijuma taj medij potpada pod jurisdikciju tog nacionalnog regulatornog tela. Ukoliko dođe do kršenja domaće regulative i evropskog regulatornog okvira za elektronske medije (Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji i Direktive AVMS), dužno je da reaguje nadležno regulatorno telo države u kojoj je medij osnovan. Ukoliko ono ne reaguje, potrebno je podneti pritužbu nacionalnom regulatornom telu i zatražiti preduzimanje mera predviđenih zakonom kako bi se sprečilo dalje kršenje domaće i međunarodne medijske regulative. Kada dođe do kršenja zakona od strane pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga koji program reemituju u drugoj zemlji, država ili Regulator iz zemlje u kojoj se program reemituje može da traži od nadležne zemlje da preduzme odgovarajuće mere, ili da privremeno obustavi prijem i reemitovanje spornog programa ukoliko nadležna zemlja ne reaguje na adekvatan način.
- Formiranje inicijative prema kojoj bi nacionalna regulatorna tela u skladu sa Evropskom konvencijom o prekograničnoj televiziji uspostavila monitoringe izveštavanja elektronskih medija tokom izbornih procesa u državama u kojima

30 Ustav Crne Gore član 1 glasi: Crna Gora je nezavisna i suverena država, republikanskog oblika vladavine. Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

elektronski mediji nad kojima imaju nadležnost emituju ili reemituju program u skladu sa metodologijom OSCE/ODHIR³¹ na uzorku od najmanje 30 priloga po jednom elektronskom mediju segmentirano po tipu informativne emisija (dnevnik, jutarnji program, politička emisija). Predmet monitoringa medija bi bili: vremenska zastupljenost izbornih aktera, tonalitet predstavljanja izbornih aktera, tematska struktura analiziranih priloga, argumentacija aktera, odnosno kršenja normativnih akata koji regulišu istinitost, objektivnost, potunost/pravilo druge strane, govor mržnje, pretpostavku nevinosti, kao i objavu informacija o istraživanjima javnog mnjenja.